

Hvorledes fordele Skatterne i Danmark sig paa de forskellige Samfundsklasser?

Af K.*)

Ved en Undersøgelse af dette meget aktuelle Spørgsmaal maa der først skelnes mellem Statsskatterne og de kommunale Skatter, og med Hensyn til Statsskatterne atter mellem de direkte og indirekte Skatter, en Adskillelse der ikke kommer frem ved de kommunale Skatter, da disse alle ere direkte.

De direkte Statsskatter ere som bekendt dels de Skatter, der svares af Landejendommene, nemlig Gammelskatten 5 Mill. Kr. samt Land- og Ligningsskatten 1.7 Mill. Kr., dels de Skatter, der hvile paa Bygninger, der ikke høre til et Landbrug, den saakaldte Bygningskat, der indbringer c. $2\frac{3}{4}$ Mill. Kr. for ikke at tale om den lidet betydelige Ligningskat paa Købstæderne c. $\frac{1}{4}$ Mill. Kr.

Det kunde ved første Øjekast synes, at det danske direkte Skattesystem, der altsaa væsentlig kun lægger Skat paa Besiddere af faste Ejendomme, det være nu Landbrug eller Bygninger udenfor Landbruget, maatte være i højeste Grad uretfærdigt alene af den Grund, at en Mangfoldighed af Mennesker, — alle der ikke ere Ejendomsbesiddere, — helt gik fri for at betale Skat.

*) De i Tidsskriftets Artikler fremsatte Anskuelse og Bemærkninger staa selvfølgelig stedse for vedkommende Forfatteres Regning, men det fremhæves her saameget mere, som nærværende Artikel, efter Forfatterens Ønske, kun fremkommer under Mærke. Red.

Hvorledes fordele Skatterne i Danmark sig paa de forskellige Samfundsklasser?

Af K.*)

Ved en Undersøgelse af dette meget aktuelle Spørgsmaal maa der først skelnes mellem Statsskatterne og de kommunale Skatter, og med Hensyn til Statsskatterne atter mellem de direkte og indirekte Skatter, en Adskillelse der ikke kommer frem ved de kommunale Skatter, da disse alle ere direkte.

De direkte Statsskatter ere som bekendt dels de Skatter, der svares af Landejendommene, nemlig Gammelskatten 5 Mill. Kr. samt Land- og Ligningsskatten 1.7 Mill. Kr., dels de Skatter, der hvile paa Bygninger, der ikke høre til et Landbrug, den saakaldte Bygningskat, der indbringer c. $2\frac{3}{4}$ Mill. Kr. for ikke at tale om den lidet betydelige Ligningskat paa Købstæderne c. $\frac{1}{4}$ Mill. Kr.

Det kunde ved første Øjekast synes, at det danske direkte Skattesystem, der altsaa væsentlig kun lægger Skat paa Besiddere af faste Ejendomme, det være nu Landbrug eller Bygninger udenfor Landbruget, maatte være i højeste Grad uretfærdigt alene af den Grund, at en Mangfoldighed af Mennesker, — alle der ikke ere Ejendomsbesiddere, — helt gik fri for at betale Skat.

*) De i Tidsskriftets Artikler fremsatte Anskuelse og Bemærkninger staa selvfølgelig stedse for vedkommende Forfatteres Regning, men det fremhæves her saameget mere, som nærværende Artikel, efter Forfatterens Ønske, kun fremkommer under Mærke. Red.

Saaledes forholder det sig imidlertid ikke. Da Bygnings-skatten i 1802 blev indført sammen med en Forhøjelse af Skatterne paa Landbruget, var det Hensigten ved disse Skatter at ramme Brugen og Benyttelsen af de faste Ejendomme, og der er heller ingen Tvivl om, at Bygningsskatten har bevirket, at Huslejen er steget med Skattens Beløb, saaledes at Bygningsskatten altsaa hviler ikke paa Ejerne af Bygninger i deres Egenskab af Ejere men paa de Personer, som benytte og bruge Husene, og da man her i vort Klima er nødt til at have Tag over Hovedet, og alle, der ikke ere Landejendomsbesiddere, maa bo i et Hus, hvor der betales Bygningsafgift, kommer altsaa Bygningsskatten til at hvile paa hele den Befolkning, der ikke ere Landmænd. Nu opstaar først det Spørgsmaal, hvorledes denne for alle Ikke-Landmænd saa vigtige Skat fordeler sig paa de forskellige Klasser af Skatteydere. Det maa da allerførst bemærkes, at ganske smaa Lejligheder ere fri for at betale Bygningsskat, idet i København Lejligheder paa under 80, i Købstæderne paa under 100 og paa Landet paa under 120 □ Al. ikke beskattes, og det vil saaledes ses, at den alleruheldigst stillede Del af Befolkningen, ja maaske endog den største Del af Arbejderbefolkningen, er fri for at betale denne Skat. Undersøger man saa, hvorledes Skatten kommer til at hvile paa de Samfundsklasser, der komme til at udrede den, da er der formentlig ingen Tvivl om, at den rammer særlig haardt den Del af Middelstanden, der har stor Familie men smaa Indkomster, eller de Familier, som stille visse Fordringer til en rummelig Lejlighed, samtidig med at Indtægterne ikke ere store, og det er jo ogsaa en bekendt Sag, at den mindre vel

stillede Del af Mellemstanden maa ofre en stor Del af sine Indtægter, i København vel ofte $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$, paa Huslejen. Derimod slippe de velhavende Samfundsklasser forholdsvis lettere fra Bygningsskatten, thi vel have de større Lejligheder end de mindre velhavende, men der er dog ikke Tale om, at Lejlighedernes Størrelse stiger i samme Grad som Velstanden, at f. Ex. en Mand med 15,000 Kr. i aarlig Indtægt, bebor en Lejlighed, der er 10 Gange saa stor som en Mand med 1500 Kr. aarlig.

Den ovenfor berørte Ligningsskat paa Købstæderne udredes af Kæmnerkassen og kommer altsaa til at hvile paa Borgerne paa samme Maade som de kommunale Skatter, hvorfor den nærmest maa ses sammen med disse.

Bygningsskatten rammer altsaa den Del af Befolkningen, der ikke ere Landmænd eller rettere alle Ikke-Landbrugere, der bebo Lejligheder over det skattefrie Minimum, medens Landbrugere som ovenfor bemærket rammes ved Gammelskatten samt Land- og Ligningsskatten. Nu er det sædvanlige Ræsonnement det, at der tales om Agerbrugets særlig tunge Beskatning, idet det — bortset fra Kommuneskatterne — betaler c. 7 Mill. Kr. i Skatter, medens samtlige andre Erhverv kun betaler c. 3 Mill. Kr. I Modsætning til dette de praktiske Mænds Ræsonnement ser man ofte fra de theoretiske Nationaløkonomers Side den Anskuelse fremsat, at Skatterne paa Hartkornet til Staten her i Danmark maa siges at være gaaede over til at være Prioriteter i Ejendommene paa samme Maade som f. Ex. Tienden, og at saaledes Landbruget her i Landet i Virkeligheden ikke betaler nogen direkte Skat til Staten. Dette Spørgsmaal, hvis Besvarelse er af den aller-

største Betydning med Hensyn til Skatteforholdene her i Landet, er det her ikke Stedet at gaa nærmere ind paa, men idet vi forbeholde os en anden Gang at komme ind paa dette Spørgsmaal, skulle vi bemærke, at det formentlig maa besvares derhen, at Gammelskatten som en meget gammel Skat, der for en Del gaar tilbage til den ældste her i Landet indførte Matrikel, (Matriklen af 1664) og som en ensidig Skat paa Agerbruget, nu maa siges at være gaaet over til at være en Prioritet, som Statsen ejer i Ejendommene, og at denne Anskuelse ogsaa deles af praktiske Landmænd synes at fremgaa af, at der i den Resolution, der billigedes paa et Møde af de samvirkende sjællandske Landboforeninger i Ringsted i det forløbne Efteraar, ikke var Tale om at ophæve eller røre ved Gammelskatten, men kun ved Land- og Ligningsskatten. Derimod forekommer det os utvivlsomt, at Land- og Ligningsskatterne maa siges at være virkelige Skatter. De ere af yngre Oprindelse, idet de skrive sig fra dette Aarhundrede, og de ere jo heller ikke ensidige Skatter paa Agerbruget, idet de som bemærket suppleres af Bygningsskatten og Ligningsskatten paa Købstæderne.

Hvis dette Ræsonnement nu er rigtigt, altsaa at kun Land- og Ligningsskatten paa Landbruget kan siges at være en virkelig Skat, vil det ses, at Statskatterne paa Landbruget i Sammenligning med Skatterne paa alle andre Virksomheder ikke ere store, idet Landbrugets Skat altsaa udgør knap 2 Mill. Kr., medens de direkte Skatter paa de andre Erhverv udgøre c. 3 Mill. Kr., i hvilken Henseende vi dog udtrykkeligt gør opmærksom paa, at der her kun er Tale om Statskatterne, og at Forholdet bliver et andet, naar Kom-

muneskatterne tages med. Et fuldstændigt statistisk Materiale til at bedømme, hvor vidt en Skat paa c. 2 Mill. Kr. paa Landbrugerne er et passende Æquivalent til en Skat af c. 3 Mill. Kr. paa samtlige Ikke-Landmænd, mangler nu imidlertid, idet der ingen-somhelst Oplysning haves om den Indtægt, som samtlige Landmænd og den Indtægt som alle Ikke-Landmænd have, men vi kunne dog ikke tilbageholde en Bemærkning om, at det er utænkeligt i et Land som Danmark, der i saa høj Grad er agerbrugende, at Landmændenes Indtægter ikke skulde naa op til Indtægterne af alle andre Erhverv. Vi ere selvfølgelig ikke blinde for, at Landbruget i høj Grad er Debitor til alle andre Erhverv, idet en stor Del af Prioriteterne i Landejendommene ejes af Folk af andre Samfundsklasser, og at man ikke fra den større Formueværdi, som Landejendommene have fremfor andre faste Ejendomme i Landet, kan slutte til større Skatteevne fra Landejendomsbesiddernes Side.

Det forekommer os saaledes, at Landbrugerne i Sammenligning med Købstadbefolkningen snarest begunstiges ved vort nuværende direkte Statsskattesystem, og at Grundlaget for dette i høj Grad vilde forrykkes, hvis man ophævede Land- og Ligningsskatten, saaledes som det paa det ovenfor omtalte Møde i Ringsted blev anbefalet, og saaledes som man ofte hører anbefalet af Landmænd. Det er meget mere de kommunale Hartkornskatter, som det gælder om at lette, et Spørgsmaal som vi senere ville komme tilbage til.

2.

Det er langt den største Del af Skatterne til Staten, der betales indirekte, thi medens de direkte Skatter,

selv naar Gammelskatten regnes med, kun udgøre mellem 9 og 10 Mill. Kr., beløbe de indirekte Statskatter sig til et Beløb, der i de senere Aar har nærmet sig stærkt til 40 Mill. Kr. De indirekte Skatter bestaa dernæst i Modsætning til de direkte af en Mangfoldighed af Skatter, og det er derfor ikke saa let at komme til et bestemt Resultat med Hensyn til, hvorledes de fordele sig paa de forskellige Grupper af Befolkningen, et Spørgsmaal der bliver saa meget mere indviklet, som den vigtigste af de indirekte Skatter, Tolden, lægger en Byrde paa Befolkningen ikke blot med et saa stort Beløb, som den indbringer Statskassen, men ogsaa i sin Egenskab af beskyttende Told kommer til at udøve et ikke lidet Tryk. Imidlertid, vil man komme til et Resultat med Hensyn til, hvorledes Skatterne fordele sig paa Samfundsklasserne, maa man ikke lade sig afskrække af Vanskelighederne, og vi ville da først se, om det skulde være muligt at give nogle Momenter til Bedømmelsen af Spørgsmaalet om, hvorledes Tolden fordeler sig saavel i sin Egenskab af fiskal Told som i sin Egenskab af beskyttende Toldsats.

Indførselstolden, hvortil vi, i Lighed med hvad der er Tilfældet paa det danske Statsbudget, henregne Roesukkerafgiften, giver i disse Aar, efter at Indførselstolden paa Sukker og Petroleum i 1891 er bleven nedsat, et Beløb af c. 24 Mill. Kr. aarligt, og naar man nu vil undersøge, hvorledes dette Beløb fordeler sig paa Samfundsklasserne, maa man formentlig dele de fortoldede Varegrupper i dem, der som ubetingede Luxusgenstande alene bruges af de Velhavende, de Varer der, om vi saa maa sige, som sociale Fornøden-

heder bruges omend i forskellig Grad af saavel Velhavende som af de mindre Velstillede, og de Genstande, som ere ubetinget Nødvendighedsgenstande, og som altsaa bruges i samme Omfang ogsaa af de uheldigst stillede Befolkningsklasser eller som, selv om de ikke ere ubetinget Nødvendighedsgenstande, dog ifølge Skik og Brug bruges i samme Grad af de mindst velstillede og af de bedre stillede Samfundsklasser f. Ex. Kaffe. Det vil ses, at vi her fuldstændig have set bort fra Tolden paa Produktionsfornødenheder som Tømmer, Stenkul og Jern, der dog udgør et saa betydeligt Beløb som c. 4 Mill. Kr., men vi ere formentlig berettigede dertil i denne Sammenhæng, hvor Spørgsmaalet blot er, hvorledes Toldbyrden fordeler sig paa Samfundsklasserne, eftersom det i saa Henseende vil være absolut umuligt at oplyse Noget, hvad disse Genstande angaar. Hvorledes skulde det være muligt at oplyse noget om, i hvilken Grad de Ting, til hvis Frembringelse Kul og lignende Produktionsfornødenheder benyttes, bruges af de forskellige Klasser af Befolkningen? Det er formentlig ikke muligt ved Behandlingen af Toldbyrden at komme videre end til en Betragtning af, i hvilket Omfang fortoldede Varer bruges af den egentlige Arbejderbefolkning og de Klasser af Befolkningen, hvis hele Levevis falder sammen dermed, af Mellemlklasserne og af de velstillede Samfundsklasser, ligesom ogsaa Spørgsmaalet om, i hvilken Grad fortoldede Genstande bruges af Landbefolkningen og Købstadbefolkningen, her vil være af den største Betydning.

Naar man nu først vil betragte det Toldbeløb, som Arbejderklassen og andre paa samme Maade stil-

ede Befolkningsklasser betale, maa det erindres, at der ikke opkræves Told af Korn, Kartofler, Smør, Margarine, Kød eller andre Landbrugsartikler, og at det af Arbejderklassens Forbrugsgenstande kun er Kaffe, Tobak, Petroleum, Salt, Sukker, Bomuldsvarer, og nogle andre lignende Genstande der fordyres ved Tolden. Man kan naturligvis nok se, hvor meget Tolden paa disse Genstande giver, man da de ogsaa bruges af de andre Samfundsklasser, og man ikke har nogen Oplysning om Forbrugets Størrelse af disse Genstande hos en almindelig Arbejderfamilie, kan man ikke angive Noget om, hvor stor en Skat Arbejderen betaler gennem Tolden. Kun saa meget er formentlig sikkert, at Tolden paa Kaffe, Salt og Tobak virker som en Kopskat paa Befolkningen, eftersom Tolden betales efter Kvantiteten og ikke efter Værdien, og det vistnok er lige store Kvantiteter af disse Genstande, der bruges af Rig og Fattig. Det bliver derfor, selv nu da vi ikke have nogen Korntold, ikke saa ganske lille et Beløb, der af Arbejderbefolkningen og lignende Samfundsklasser betales i Told.

Imidlertid er det Beløb, der af Mellemlklasserne betales i Told, overordentlig meget større. I disse Samfundsklasser er for det første Forbruget af de her nævnte Genstande meget betydeligt, dertil kommer at Sukkerforbruget er meget større, og endelig er Forbruget af Manufakturvarer — en Varegruppe, der giver en overordentlig stor Del af Tolden — langt betydeligere end i Arbejderklassen. Heller ikke her er det muligt at give nogen blot nogenlunde sikker Beregning af den Byrde, som Tolden giver.

Derimod kan man vistnok bedre give Besked om

den Told, som den velstillede Samfundsklasse betaler, da Forbruget af egentlige Luxusgenstande udelukkende kommer paa denne Klasse.

Til saadanne Genstande maa formentlig henregnes Silke og andre finere Manufakturvarer, Vin, importerede Cigarer, The, importeret Ost, Glasvarer, Galanterivarer og andre lignende Genstande, for hvilke Tolden alene udgør c. 5 Mill. Kr., og naar der tages i Betragtning, hvor lille en Del af Befolkningen, der kan tillade sig at bruge disse Genstande, og at Forbruget af de mere almindelige tidligere nævnte Fornødenhedsgenstande, ogsaa er meget stort i de velhavende Samfundsklasser, hvor Husstanden paa Grund af det talrige Tyende er meget talrig, maa det indrømmes, at Tolden rammer de velstillede Samfundsklasser meget stærkt, og at den Anskuelse, der ofte kommer frem, at Tolden er lempelig for disse Klasser, ikke er rigtig for vort Fædrelands Vedkommende. Det synes snarere, at man her i Landet virkelig har opnaaet ved Tolden at ramme de forskellige Samfundsklasser paa en i det Hele og Store retfærdig Maade.

Deler man derimod Samfundsklasserne i Landbefolkningen og Bybefolkningen, bliver Forholdet vistnok anderledes. Hvor meget end Forbruget paa Land og i By nærmer sig til hinanden ved den moderne Udvikling med den lette Samfærdsel, maa det formentlig endnu siges at være Tilfældet, at Forbruget af indførte toldpligtige Varer er større i Byerne end paa Landet, og at man endnu i høj Grad paa Landet holder sig til Forbruget af Genstande, som man selv frembringer. Ogsaa vil Enhver indrømme, at Forbruget af indførte Manufakturgenstande, en Artikel

der udgør c. $\frac{1}{4}$ af hele Toldbeløbet, er meget større i Byerne end paa Landet, og det er aldeles utvivlsomt, at Bybefolkningen betaler mere i Told end Landbefolkningen. Paa den anden Side maa det saa til Gengæld indrømmes, at Tolden som beskyttende Toldsats kun er til Gavn for Bybefolkningen, eller snarere for en Del af denne Befolkning, og at Landbruget kun har Tab ved den nuværende Toldbeskyttelse.

3.

Hvorledes fordeler nu den Byrde, som Toldbeskyttelsen lægger paa den danske Befolkning, sig paa de forskellige Klasser af Befolkningen? Det er ikke nødvendigt at paavise, hvorledes den beskyttende Toldsats kommer til at lægge en Byrde paa Befolkningen, thi det er formentlig almindelig bekendt, at Tolden, under hvis beskyttende Vinger en stor Del af dansk Industri og Haandværk opretholder sin Existens, i denne sin Egenskab af Beskyttelse for nogle Erhverv kommer til at fordyre en Mangfoldighed af Varer for de indenlandske Forbrugere, men det maa meget beklages, at vi paa dette Omraade maa bevæge os paa bar Grund, da der, saa vidt os bekendt, ikke er gjort Forsøg paa at udregne endog blot tilnærmelsesvis den Byrde, som Toldbeskyttelsen lægger paa Befolkningen. Kun saa meget ere Alle enige om, at det er Millioner, hvormed Livet fordyres for Konsumenterne ved Beskyttelsen i Danmark.

Dele vi nu først Befolkningen i Landbefolkningen og Bybefolkningen eller snarere Agerbrugere og Ikke-Agerbrugere, vil det let ses, at Agerbruget, der paa saa godt som intet Omraade er toldbeskyttet, kun har Ulemper ved Beskyttelsen, og man kan derfor godt

forstaa, at det under saa vanskelige Forhold for Landbruget som de i Øjeblikket tilstedeværende ligger nær for denne Virksomhed at fordre Del i de Goder, som Toldbeskyttelsen kan yde.

Dele vi Befolkningen i de velstillede Samfundsklasser, Mellemlklasserne og Arbejderbefolkningen, er det meget almindeligt at se det Ræsonnement fremsat, at den danske Toldbeskyttelse særlig kommer til at gaa ud over de mindre velstillede Samfundsklasser, paa Grund af at Tolden beregnes efter Varernes Vægt, og altsaa Toldbeskyttelsen bliver særlig stor for de vægtigere men simple Varer. Paa enkelte Omraader er dette Ræsonnement ganske vist rigtigt, men det er hovedsagelig galt at tro, at Toldbeskyttelsen i sin Helhed særligt gaar ud over de Ubemidlede. Hvortil er det nemlig, at disse Samfundsklassers Indtægter gaa? Det er først og fremmest til de almindelige Livsfor nødenheder som Brød, Mælk, Smør, Margarine, Kaffe, Sukker og lignende, men ingen af disse Genstande fordyres ved Toldbeskyttelsen (saavel Sukkertolden som Kaffetolden ere jo fiskale Toldsatser). Af Arbejdernes Forbrugsartikler er det væsentlig kun saadanne Genstande som Tobak og Brændevin, der kunne siges at blive noget men ikke meget fordyrede ved Toldbeskyttelsen. I København og Provinsbyerne gaar dernæst en stor Del af Indkomsten til Huslejen, men heller ikke denne fordyres af nogen Toldbeskyttelse. De Ting som særlig fordyres ved den oftnævnte Beskyttelse, de fleste Beklædningsgenstande, og alle den Slags Genstande, der høre til Livets Komfort, bruges i meget ringe Grad af de lavere Samfundsklasser, og vi betænke os derfor ikke paa at sige, at det formentlig er

urigtigt, naar forskellige Politikere ofte have ivret mod den danske Toldbeskyttelse som stridende mod Arbejderbefolkningens Interesser. Saaledes som Toldbeskyttelsen er ordnet her i Landet, opretholdes ved den en Mangfoldighed af Haandværk og andre Virksomheder, i hvilke Haandens Arbejde spiller en stor Rolle, og det ses ikke, at der ved Beskyttelsen kan blive nogen videre Byrde for disse Samfundsklasser. Nej det, der fordyres ved Toldbeskyttelsen her i Landet, er utvivlsomt de Varer, der saa godt som alene bruges af de mere velstillede Samfundsklasser, først og fremmest Alt, hvad der henhører til Beklædningsgenstande som Klæder, Linned og Fodtøj, dernæst alle Luxusgenstande og Alt hvad der hører til et hyggeligt og komfortabelt Hjem, og det forekommer os endog, at man kan sige, at Byrden ved Toldbeskyttelsen her i Landet stiger med Velstanden.

Det vil maaske forundre, at vi slet ikke have behandlet den Byrde, som Toldbeskyttelsen for Redskaber, Maskiner og lignende Genstande kan bevirke, men vi skulle i saa Henseende tilføje, at det vistnok er et meget stort Spørgsmaal, om overhovedet saadanne Genstandes Frembringelse kan siges at være beskyttet her i Landet, hvor der er saa høj Told paa de til Frembringelsen nødvendige Raastoffer, og selv om disse Genstandes Pris holdtes oppe ved Toldbeskyttelsen, kunde man dog ikke tale om, at der derved blev lagt en Byrde paa Forbrugerne, da enhver, der skal anvende disse Genstande, maa betragte dem som en Produktionsomkostning og altsaa forlange Prisen godtgjort ved Salget af de derved frembragte Genstande. Med andre Ord: Redskaber og Maskiner har man ikke for at nyde dem saaledes

som almindelige Forbrugsgenstande, men for at bruge dem i sin Produktion, og det gør en stor Forskel.

4.

Som Forbrugsafgifter udenfor Tolden maa nævnes Øl- og Brændevinsafgifterne, medens Røesukkerafgiften som bemærket er medtaget under Toldafgifterne. Det er ogsaa her meget betydelige Beløb, hvorom der er Tale, selv om særlig Brændevinsskatten er ubetydelig her i Landet i Sammenligning med Skatten i andre Lande, idet Brændevinsskatten giver c. 3 Mill. Kr. og Ølskatten c. $3\frac{1}{2}$ Mill. Kr. At disse Skatter for en ikke ringe Del hvile paa de mindre bemidlede Klasser, — nemlig Landarbejderen for Brændevinsafgiftens og Købstadarbejderen, særlig den københavnske Arbejder, for Ølskattens Vedkommende, — maa vistnok indrømmes. Der er ganske vist ingensomhelst paalidelige Oplysninger om Forbruget af de paagældende Genstande i de forskellige Samfundsklasser, men de Fleste ville dog vist nok være enige om, at Forbruget af Brændevin stiger omtrent i omvendt Forhold af Velstanden, og om det end maa indrømmes, at Forbruget af bajersk Øl, og det er jo kun den Slags Øl, der her i Landet beskattes, er meget stort ogsaa i Mellemlklasserne, saa er der dog vist ingen Tvivl om, at det er særlig den bedre stillede Del af Købstædernes og da ganske særlig Københavns Arbejderbefolkning, der rammes haardest ved Ølskatten, som forøvrigt synes at have drevet Forbruget noget i Retning af Brændevin og daarlig Cognac.

Til Forbrugsafgifterne maa formentlig ogsaa Skibsafgiften henregnes, men da den skal bortfalde sam-

tidig med at Københavns Frihavn aabnes, og da det ogsaa er et meget stort Spørgsmaal, paa hvem den i Virkeligheden maa siges at komme til at hvile, skal den her fuldstændig forbigaaes.

5.

Til Omsætningsafgifterne henregnes Stempelafgiften, Arveafgiften, Halvprocentafgiften ved Overdragelsen af faste Ejendomme samt Sportlerne, hvilke Afgifter tilsammen give det betydelige Beløb af næsten 7 Mill. Kr. Der gælder om disse Skatter det Samme som om saa mange af vore Statsskatter, at de næsten udelukkende komme til at hvile paa de mere besiddende Samfundsklasser, og om end en enkelt af dem, nemlig Halvprocentaskatten, er Genstand for en særlig Uvilje fra Agrarernes Side og vel heller ikke af nogen rationel Grund kan hævdes, vil det formentlig være klart, at det ikke er de besiddelsesløse Samfundsklasser, som rammes ved alle disse Skatter, hvad enten det nu er Arveafgiften eller Stempelafgiften eller Sportlerne, hvorom der er Tale. Derimod maa det vistnok indrømmes, at det — da vi ikke her i Landet har nogen Børsskat — særligt er Omsætningen af faste Ejendomme, der rammes ved disse Skatter, idet der ved Omsætningen af en saadan Ejendom foruden Halvprocentafgiften skal betales et højt Thinglæsningsgebyr, ligesom Skødet for faste Ejendomme skal skrives paa stemplet Papir af højeste Klasse, og det kan saaledes her maaske siges, at Afgifterne, i en Tid som vor med mange Tvangsauktioner for faste Ejendomme og mange Behæftelser af disse, komme til at hvile særlig haardt paa Landbostanden, ligesom det ogsaa maa erindres,

at saadanne Omsætningsafgifter, hvor meget det end i Lovgivningen kan være paabudt, at de skulle udredes af Køber, altid ville komme til at hvile paa den Person, der helst vil gøre Omsætningen, i Tilfælde af Tvangssalg altsaa paa Sælger og i Tilfælde af særlig Lyst eller Trang med Hensyn til Køb paa Køberen.

Det vil af Ovenstaaende formentlig fremgaa, at de danske Statsskatter i det Hele og Store maa siges at ramme de forskellige Samfundsklasser temmelig retfærdigt, og at man nogenlunde har undgaaet at beskattes Arbejderbefolkningen og andre lignende Samfundsklasser paa anden Maade end af et Forbrug, som ikke kan kaldes strængt nødvendigt. Naar Skatten nemlig lægges paa saadanne Genstande som Brændevin, bajersk Øl, Kaffe, Tobak, som ikke ere absolute Nødvendighedsgenstande, men hvoraf Forbruget maaske endog er skadeligt, kan der formentlig ikke indvendes meget mod disse Skatteobjekters Benyttelse. Det vil ligeledes ses, at man ikke, naar man alene ser paa de egentlige Skatter, er berettiget til at tale om Landbrugets særlig store Beskatning, navnlig paa Grund af at Forbrugsskatterne ramme Bybefolkningen haardest, og at det først bliver, naar man tager Toldbeskyttelsen med i Betragtning, at Landbruget kan begynde at tale om Forurettelse. I saa Henseende maa det imidlertid erindres, at der her ikke er Tale om en Interessestrid mellem Landboere og Købstadfolk, idet en meget stor Del af disse sidste ingensomhelst Glæde har af Beskyttelsen, men kun en betydelig Byrde derved. Dette

gælder saaledes hele Handelsstanden, alle Embeds- og Bestillingsmænd, samtlige Læger, Sagførere osv. Det er kun Haandværksklassen og de Industridrivende samt vistnok Købstadsarbejderne, som have Fordel af Beskyttelse, og det er altsaa disse Samfundsklasser, der maa ses i Modsætning til alle andre Borgere, naar Spørgsmaalet er om Beskyttelsen.

Imidlertid er en meget stor Del af de Afgifter, der betales til det Offentlige, kommunale Skatter, og ved Spørgsmaalet om, hvorledes Skatterne her i Landet fordele sig paa Befolkningen, kan man altsaa ikke forbigaa disse, hvorfor vi i det Følgende skulle komme ind paa dette Spørgsmaal.

6.

De kommunale Skatter udgøre her i Landet det betydelige Beløb af c. 26 Mill. Kr., hvoraf $6\frac{1}{2}$ Mill. kommer paa København, $4\frac{1}{2}$ Mill. paa Købstæderne, 11 Mill. paa Sognekommunerne og 5 Mill. paa Amtskommunerne, i hvilken Henseende det maa erindres, at Frederiksberg og de andre Handelspladser henregnes til Landdistrikterne, og at altsaa Skatterne paa, hvad man i Almindelighed tænker sig ved Købstadbefolkningen, er større end ovenfor angivet.

Vil man nu sammenligne den kommunale Skattebyrde i de forskellige Grupper af Kommuner, da er en saadan Opgørelse forbunden med stor Vanskelighed, da de nødvendige statistiske Data til Sammenligningen mangle. Man har ment at kunne faa et brugbart Grundlag ved at se paa Skattebyrden pr. Individ de forskellige Steder, og gøre vi dette, faa vi i København en Skat paa c. 21 Kr. pr. Individ, i Provins-

byerne c. 12, i Sognekommunerne c. 7 og i Amtskommunerne c. 3 Kr. pr. Individ, altsaa paa Landet ialt en Skat af c. 10 Kr. pr. Individ, et Forhold der vil blive endnu gunstigere for Landet, naar den store Kommune Frederiksbergs Befolkning og Skatter henregnes under København, og det samme vilde være Tilfældet, dersom de andre store Landkommuner i Københavns Omegn f. Ex. Lyngby, hvor andre Erhverv end Landbrug spille en saa stor Rolle, ogsaa holdtes ude fra Landkommunerne og henregnedes under Købstæderne. Imidlertid vil det let ses, at en Bedømmelse af Skattebyrden paa Basis af Skatten pr. Individ ikke har meget paa sig, da Skatteevnen de forskellige Steder jo kan være højst forskellig og utvivlsomt er meget større f. Ex. i København end i Købstæderne.

Man er derfor gaaet en anden Vej for at sammenligne Skatterne i København og Købstæderne, idet man har gjort opmærksom paa, at der i København opkræves en Indkomstskat af 3 $\%$, medens Skatteprocenten i Provinsbyerne er meget højere, ja flere Steder med stærke Skridt nærmer sig henimod en halv Snes Procent. Heraf at ville uddrage den Konsekvens, at Skattebyrden i Købstæderne er meget større end i København, er imidlertid urigtig, thi i København opkræves der af Bygningerne meget høje Skatter til Kommunen, medens de Skatter paa faste Ejendomme, der i Købstæderne svares til Kommunen, ere højst ubetydelige. Med andre Ord: i København svarer man en lav Indkomstskat, men Huslejen bliver forøget med et betydeligt Beløb paa Grund af Bygningsskatterne til Kommunen; i Købstæderne betaler man en høj

Skatteprocent, men Huslejen er paa den anden Side langt mindre. (Vi behøve formentlig ikke at sige, at der selvfølgelig ogsaa er andre Momenter, der bestemme den højere Husleje i København, end de høje Bygningsskatter, for slet ikke at tale om, at det jo ogsaa er et omdebatteret Spørgsmaal, om alle de kommunale Bygningsskatter i København væltes over paa Brugere af Husrum). Vi tro dog imidlertid, at det, naar alle Forhold tages i Betragtning, maa siges, at Skatterne ere mere trykkende i Provinsbyerne, hvor der gennemgaaende her i Landet ikke findes stor Velstand, og hvor Betingelserne for Virksomhed og Fremskridt ikke ere store, naar der henses til den lette Samfærdsel i vort lille Land med den overvættede store Hovedstad.

Til Bedømmelsen af den forholdsvise Skattebyrde i Købstæderne og i Landkommunerne savne vi tilstrækkeligt Materiale, men Folk ville dog vistnok indrømme, at en Skat af 12 Kr. pr. Individ i Købstæderne i Forhold til 10 Kr. pr. Individ i Sognekommunerne tyder paa nogenlunde den samme Skattebyrde de forskellige Steder, eftersom Velstanden pr. Individ formentlig ikke er større det ene Sted end det andet. Snarest vilde vel Skatterne blive mest trykkende i Byerne, naar det tages i Betragtning, at Skatten pr. Individ i Sognekommunerne bliver mindre, hvis man ser bort fra Frederiksberg og de andre Landkommuner omkring København, et Forhold der træder tydeligt frem, naar det erindres, at alene Formue- og Lejlighedsskatten til Sognekommunerne i Københavns Amt udgør c. 1 Mill. Kr. eller omtrent $\frac{1}{4}$ af hele Formue- og Lejlighedsskattebeløbet til Sognene her i Landet.

Hovedresultatet af vor Undersøgelse er saaledes, at det ikke er muligt blot nogenlunde tilnærmelsesvis at angive, hvor den kommunale Skattebyrde er størst, enten København eller Købstæder eller Land, og at det kun kan være vort subjektive Skøn, naar vi hævde, at Skatterne vistnok ere højest (selvfølgelig i Forhold til Skatteevne) i Købstæderne og mindst i København.

7.

Kommuneskatterne i København. Vil man nu for Københavns Vedkommende undersøge den kommunale Skattebyrdes Fordeling paa de forskellige Samfundsklasser, maa det først erindres, at Bygnings-skatteerne give et betydeligt Beløb, omtrent 3 Mill. Kr., og om end det Spørgsmaal kan være omdebatteret, om samtlige Bygningsskatter til Kommunen, saavel Grundskatten som Arealskatten og Brolægningsskatten, kunne antages at hvile paa Brugerne af Ejendommene, er dette utvivlsomt for den største Del af Bygnings-skatteernes Vedkommende. Da der med Hensyn til den kommunale Bygningsskat i København gælder det samme, som ovenfor er sagt om Bygningsskatten til Staten, at de ganske smaa Lejligheder ere skattefrie (her dog kun Lejligheder under 64 □ Alen), og da Lejlighedernes Størrelse ikke stiger med Beboernes Velstand, maa vi formentlig komme til det Resultat, at ikke de uheldigst stillede Samfundsklasser og heller ikke de Velhavende, men derimod den mindre velstillede Del af Mellemlassen, særlig for saa vidt Familien er stor, rammes haardest ved disse Bygningsskatter. Det samme gælder den Del af den nogenlunde velstillede Del af Mellemlassen, der paa Grund af visse For-

dringer til Livet beboer en i Forhold til Indtægterne stor Lejlighed, saaledes f. Ex. den største Del af Embedsstanden, Læger, Lærere o. s. v. Et ikke ringe Beløb af Bygningsskatterne hvile selvfølgelig paa Butiker og lignende Forretningslokaler, men det er vel utvivlsomt, at den største Del af disse Skatter maa opfattes som en Produktionsomkostning, der til syvende og sidst bliver væltet over paa Kunderne, saaledes at man ikke kan tale om, at de Næringsdrivende særligt rammes ved Bygningsskatterne.

Den anden vigtige Skat i København er Indkomstskatten, der ogsaa indbringer omtrent 3 Mill. Kr. Heller ikke denne Skat rammer de fattigste Samfundsklasser, idet Indtægter paa under 800 Kr. ere skattefri, og den fulde Skattepligt først indtræder ved en Indtægt af 2400 Kr. aarlig. En Mangfoldighed af mindre Næringsdrivende rammes heller ikke haardt ved denne Skat, et Resultat man nødvendigvis maa komme til, naar man iagttager, hvor mange Spækhøkere og lignende Folk der er, hvis Indkomst er ansat netop til 800 eller 1000 Kr. De større Indkomster rammes derimod vistnok i det Hele ganske korrekt, om det end er en Selvfølge, at der maa være mange enkelte Tilfælde ved Indtægt af Handel, Haandværk eller Industri eller lignende, hvor det ikke lykkes at faa den sande Indtægt frem. Men allerhaardst er dog Skatten selvfølgelig mod alle dem, hvis Indtægt ikke kan skjules, altsaa alle Folk med faste bekendte Indtægter, ligegyldigt om de ere ansatte i offentlig eller i privat Tjeneste, ligegyldigt om de ere Embedsmænd eller Bestillingsmænd. Ogsaa den Slags Mennesker som Læger, Sag-

førere og lignende blive utvivlsomt haardt ramte ved Indkomstskatten.

De andre Afgifter i København som Hundeskatten, Afgiften af Brændevinshandel og Udskænkning, Afgiften ved Løsning af Borgerkab ere uden videre finansiell Betydning og kunne formentlig forbigaa her.

Derimod kunde det siges, at man burde mellem Skatterne medtage det Overskud, som Gasværkerne give, og som, for saa vidt Indtægten overstiger almindelig Rente af den i Gasværkerne og Gasledningerne osv. anbragte Kapital, maa siges at virke som en almindelig Forbrugsskat. Hvor stor en Del af Indtægten, der nu maa siges kun at være Rente af den i Gasværkerne o. s. v. anbragte Kapital, er os ubekendt, da man ikke af Regnskaberne kan se, hvor stort et Beløb af Anlægskapitalen der alt er amorteret, men der er dog formentlig ingen Tvivl om, at en meget stor Del af den $\frac{3}{4}$ Mill. Kr., som Københavns Gasværker giver i Overskud, maa siges at være en Skat paa den københavnske Befolkning. Det kunde ved første Øjekast synes, at det særlig maatte være de Næringsdrivende, som paa Grund af de store Udgifter til Butikers og andre Forretningslokalers Oplysning bleve særlig ramte ved denne Afgift. Det er dog vist et Spørgsmaal, om ikke ogsaa denne Afgift væltes over paa Publikum og saaledes maa anses for en Produktionsudgift, og om vi ikke ogsaa med Hensyn til denne Afgift maa komme til det samme Resultat som med Hensyn til Bygningsskatten og Indkomstskatten, at det er den Slags Mennesker som Embedsmænd, Læger o. s. v., der rammes haardest. I alle Tilfælde gælder det med Hensyn til denne Afgift ogsaa, at Arbejder-

befolkningen og andre lignende Samfundsklasser er helt fri for at betale den, eftersom man i disse Klasser bruger Petroleum og ikke Gas som Belysningsmiddel.

8.

Blandt de kommunale Skatter i Købstæderne er der egentlig kun en Skat, der tager al Interesse fangen, og det er Formue- og Lejlighedsskatten. Skatterne paa de faste Ejendomme i Købstadkommunerne udgøre ialt kun c. 400,000 Kr., og Afgifterne af Brændevinshandel og Udskænkning, Afgifterne ved Løsning af Borgerskab, Hundeafgiften o. s. v. c. 500,000 Kr., saa det er formentlig berettiget at sige, at Spørgsmaalet om, hvorvidt Kommuneskatterne i Købstæderne falder retfærdigt paa de forskellige Samfundsklasser, afhænger af, hvorvidt det er lykkedes i de forskellige Byer at ligne Formue- og Lejlighedsskatten ligeligt paa Borgere.

Man kunde paa Forhaand være berettiget til at nære lidt Tvivl i saa Henseende, naar Hensyn tages til, at Alt ved denne Skat egentlig afhænger af den skattsættende Myndigheds Skøn, og at de Folk, der sidde i Ligningskommissionerne rundt om i Byerne, saa godt som udelukkende høre til en bestemt Klasse, nemlig de næringsdrivende Borgeres. Dog tro vi, at det til Ligningskommissionernes Ære maa siges, at det gennemgaaende er særdeles gode Skatteansættelser, der præsteres, og det maa jo ogsaa erindres, at Forholdene i de fleste Provinsbyer ere smaa, at Folk til Punkt og Prikke ved Besked om hinanden, saaledes at Betingelserne for at bruge denne Skat maa siges at være til Stede. Skatten kunde imidlertid let af den

herskende Klasse benyttes til at forurette andre Samfundsklasser, og det geraader i høj Grad den nuværende i Byerne herskende Samfundsklasse til Ære, at den har kunnet modstaa Fristelsen til særlig haardt at ramme Embedsstanden, Arbejderbefolkningen o. s. v.

Der har, saa vidt os bekendt, heller aldrig været Klage over Forurettelse ved Skatten fra nogen enkelt Samfundsklasses Side, hvad der som bemærket er Tilfældet i København forsaavidt angaar Folk med faste Indtægter og i Sognekommunerne gælder med Hensyn til Folk udenfor Bondestanden. Vi skulle dog ikke undlade at gøre opmærksom paa, at man fra Statens Side for saa vidt har gjort Noget for at undgaa Uretfærdighed ved Formue- og Lejligheds-Skatten, som det er paabudt, at der samtidig med den egentlige Skatsætning skal udarbejdes Lister over Folks Indtægt.

I de fleste Byer er det nu saaledes, at Indtægter under et vist Minimum ere skattefri, men det følger af sig selv, at dette Minimum i Almindelighed er mindre end i København, ligesom det er forskelligt i de forskellige Byer. Dernæst indtræder den fulde Skattepligt først ved en noget højere Indkomst, og enkelte Steder er det dernæst saaledes, at Skatten er progressiv og altsaa udgør en højere Skatteprocent, jo højere Indtægten er. Det er særlig denne Progression, der maaske kunde benyttes i et noget større Omfang end hidtil, thi Alle ville indrømme, at en Skat af f. Ex. 8 $\%$, naar iøvrigt Forholdene ere ens, er tungere at bære for en Indkomst paa 2000 Kr. end for en Indkomst paa f. Ex. over 8000. Men som bemærket Resultatet i Købstadkommunerne med Hensyn til Formue- og Lejlighedsskatten er særdeles godt, og

dette viser i høj Grad, hvilken Betydning den historiske Udvikling har ogsaa med Hensyn til Skatterne, thi der er jo her Tale om en fra den ældste Tid benyttet Paaligningsmaade.

Specielt skulle vi gøre opmærksom paa, at Arbejderbefolkningen og lignende Klasser i det Væsentlige ere fri for at betale Skat til Købstadkommunerne.

9.

De kommunale Skatter paa Landet. Til Sognekommunerne betales i Skat — bortset fra de ikke betydelige Afgifter efter Næringsloven — c. 7 Mill. Kr. lignede paa Hartkornet og c. 4 Mill. Kr. lignede paa Formue og Lejlighed, og til Amtskommunerne betales c. 5 Mill. Kr., der saa godt som udelukkende hviler paa Hartkornet, da den Amtsraadene givne Adgang til at reparere en Del af Amtets Udgifter paa de enkelte Sogne, hvorved ogsaa andre Indkomster end Landbruget kunde komme til at svare Skat til Amtskommunerne, ikke benyttes i videre Grad. Karakteristisk for Beskatningen paa Landet er altsaa det, at en saa overordentlig stor Del af Skatterne fordeles paa Agerbruget, og Forholdet bliver i saa Henseende endnu værre for Hartkornet, end det ser ud til, naar det erindres, at af det Beløb, der i Sognene lignes paa Formue og Lejlighed, kommer $\frac{1}{4}$, altsaa omtrent 1 Mill., paa Sognene i Københavns Amt (Frederiksberg, Lyngby, Gentofte o. s. v.). Til Sogn og Amt svares altsaa af Hartkornet c. 12 Mill. Kr. eller næsten 33 Kr. pr. Td. Hartkorn, en Skat der nok kan faa Haarene til at rejse sig paa Hovedet af en skikkelig Landmand. Dette Forhold bliver særlig odiøst, naar

det erindres, at Skattegrundlaget er Hartkornet, der aldeles ikke er noget passende Grundlag for Ejendommens indbyrdes Værdi, og selv om dette var Tilfældet, saa ere dog Ejendommene i saa forskellig Grad behæftede, at Skatten bliver meget uretfærdig. Det vil ses, at vi her gaa ud fra, at Skatterne paa Hartkornet til Kommunerne have bevaret deres Karakter af virkelige Skatter og ikke, saaledes som vi hævdede med Hensyn til Gammelskatten, der svares af Hartkornet til Staten, kunne siges at være gaaede over til at blive Prioriteter, som det Offentlige ejer i Ejendommene. Dertil ere de kommunale Hartkornskatter af alt for ny Oprindelse, og saavidt os bekendt, er det heller aldrig fra nogen Side paastaet.

Hartkornskatterne til Landkommunerne komme altsaa til at hvile særlig haardt paa den Slags Landmænd, der sidder med store Prioriteter i Ejendommene, medens Arbejderbefolkningen og de Folk, der paa Landet have deres Erhverv udenfor Landbruget, gaa helt fri, ligesom ogsaa den Del af de store Ejendomsbesiddere og Bønderne, som have faaet Ejendommene ved Arv eller paa anden Maade uden store Behæftelser, rammes forholdsvis mindst ved denne Skat.

Naar vi saa fra Hartkornskatterne til Landkommunerne vende os til Formue- og Lejlighedsskatten, da er det Resultat, som denne Skat har givet i Sogneene, heller ikke ganske tilfredsstillende. Det kan ikke nægtes, at den Magt, som Bondestanden har i Sogneraadene paa Landet, ikke sjeldent har medført, at man ikke har kunnet modstaa Fristelsen til paa en noget ublu Maade at beskatte Skatteyderne udenfor Bondestanden, og det kan jo ogsaa forstaaes, at Gaard-

mændene, der maa betale saa høje Hartkornskatter, synes, at det er naturligt at ramme de Folk, der som Læger, Præster o. s. v. ikke selv betale saadan Skat, paa en eftertrykkelig Maade ved Formue- og Lejlighedsskatten. Det er imidlertid ikke alene Ikke-Agerbrugere, der rammes haardt ved denne Skat, men lige saa meget Agerbrugerne udenfor Bondestanden, det være sig nu Godsejere eller Proprietærer, for saa vidt da ikke f. Ex. de store Godsejere ved Trusel med at ville fraflytte Kommunen, have fremtvuget en mere moderat Skatsættelse for sig.

Medens vi ovenfor kom til det Resultat, at Befolkningen i Danmark i det Hele og Store beskattedes retfærdigt ved Statsskatterne, kan der altsaa nok gøres Indvendinger mod den kommunale Beskatning, og disse Indvendinger blive selvfølgelig af større Vægt, jo højere Kommuneskatterne blive, og det er med rivende Hast, at disse i de sidste Decennier ere stegne. I 1870 vare Kommuneskatterne henholdsvis i København, Købstæder og Landkommune 14, 9 og 7 Kr. pr. Individ og i 1890 henholdsvis 21, 12 og 10 Kr., og hvis denne Stigning vedbliver, maa Befolkningen tilsidst synke under Byrden, og Agrarernes Klager over de haarde og stedse stigende Skatter paa Hartkornet ere utvivlsomt rigtige for Kommuneskatternes Vedkommende.

Det er derfor ogsaa nu en Tendens til at ville lægge Byrden over paa Statskassen, og det er jo ogsaa ganske forstaaeligt, da man mindre mærker Statsskatterne, der i det Væsentlige ere indirekte, og som i Henhold til det Foregaaende ogsaa ere nogenlunde retfærdigt fordelte. Det maa imidlertid nøje erindres,

at Udgifterne ikke formindskes, selv om det er Staten istedetfor Kommunerne, som afholde dem, og at det altsaa i det Væsentlige vil afhænge af, hvorledes de Midler, som Staten skal af med til Kommunerne, skaffes til Veje, naar man vil bedømme Betimeligheden af en Forandring; men en nærmere Undersøgelse i saa Henseende vedrører ikke denne Afhandling, der blot har villet give en Fremstilling af, hvorledes Skatterne, de være til Stat eller Kommune, fordele sig paa Samfundsklasserne i dette Øjeblik.
